

Løgmannsrøðan á Ólav-søkuni 1959

Vinnu- og umstøðurnar

Fartrot hevur merkt og merkir umstøðurnar her á landi.

Um ikki hin stóra farleysa fjøldin av okkara fiskimonnum hevði haft atstoður at komið til arbeiðis um borð í íslenskum og øðrum útlandskum skipum ella á landi í Íslandi vildi haft verið illavörðði í okkara figgarviðurskiptum seinastu árin.

Hetta er hvørjum manni greitt.

Men tá ið so bakbresturin kom við, at Íslendingar við útflytingini av sjómákinum gjørdur Suðurlands veiðina ómøguliga, og við, at teir við teirri ovurstóru valutaavgift uppá 55 % veruliga eisini gjørdur teimum hundrættis foroyksu arbeiðs- og fiskimonnum ómøguligt at vinna á landi ella við skipum í Íslandi, vóru vit úti fyri einum tilílikum kasti sum at kalla aldri áður.

Afrat hesum bakbrest komu versnandi marknaðarviðurskipti og minkandi fiskiskapur eisini enn í Íslandi fyrri okkara egna skip.

Vit kundu ikki lita á Ísland sum áður.

Vit máttu hava hópin av nýggjum skipum, skipum, sum kundu fara allar havleiðir.

Vit máttu vinna veiðirett á nýggjum um veiðioðkjum.

Og vit máttu leggja allar árur av borð fyrri at tryggja okkum víðast møgulegt sjómáki við okkara oyggjar.

Landsstýrið og ríkisstýrið hava í viðgerðini av eini heildarskipan til bygging og menning, figgarliga og mentunarlaga av landi og fólk okkara sjálvandi tikið við alt viðvíkjandi okkara sjóvinnu sum ein hovudstátin at loysa við størsta skundi.

Viðvíkjandi endurnýggjan av okkara skipafloata liggur landið toluliga væl.

Í heildarskipanini er talan um eina minstu ílegging uppá 50 milliónir til linuskip tey fyrstu 5 árin.

Henda ílegging er hugsað soleiðis at realkreditinstituttet lenir tær 25 milliónurnar, danski fiskaribankin 10 milliónur, lógtingið 10 milliónur í studningi og skipseigararnir 10 sum eginpening.

Verður talan um ílegging til stórar trolarar og onnur enn stórra fiski for, verður serlig ílegging at fáa til vegna. Talan hevur verið um ein stóran trolara afrat teimum, ið eru komnir, og sum eru í gerð, soleiðis at vit í hesum ári og fyrst í komandi ári verða at fáa 5 stórar trolarar afrat teimum, vit høvdu undan Portugalstrolarunum, altoy verða vit tá at hava 18 stórar trolarar tilsams umframt tveir minni umbygdar, ein diesel og ein oljufýrdan.

Afrat umrøddu finansiering upp á 50 milliónir er tann skipan komin í lag, at danski fiskaribankin, ið hevur fingið 100 milliónir til arbeiðis, skal virka eisini í Føroyum í sama muni sum niðri í Danmark við lán upp til 85 % ímóti, at skipaáranir sjálvur rindar 15 % av kostnaðinum sum eginpening.

Henda uppskoytis finansiering danska fiskaribankans kann verða okkum ein ófóru stuðul.

Komnir av nýggjum linubátum eru 2 í ár. Framanundan eru 3 komnir. Hesar bátar falla fiskimonnum væl og sigast góðir í royndum. Ein

hópur av umsóknum um lán og studning til nýggjar linubátar hava verið til viðgerðar í landsstýrinum stýrið hevur játtað studningslán. Nakrir nýggir bátar eru kjallagdir. Føroya kreditinstituttur hevur merkt kunnugt ikki liðugt viðgjørt allar umsóknirnar, men roynir at fáa gjørt tað sum allraskjótast. Forútsæð, at kreditinstitutið lenir sín part, skuldi vónir verið fyrri at fingið í ár og nakað inn í næsta ár av lánnum bátum og kjallagðum bátum eitt tal, ið totast upp móti teimum tjúgu — um væl ber í hond kanska meiri. Felag og menn, ið eru frammi eftir at fáa linubátar, eru oman fyrri tjugutalið.

Tá ið talan er um nýtt veiðioðki og nýggj veiðirettindi, hevur sjálvandi fyrst og fremst verið hugsað um Grønland.

Landsstýrið fór tí beinaveginn, ið tað var sett, í samráðing við ríkisstýrið og grønlendingar.

Fyrirbilsrútlitið av hesum samráðingum varð sum kunnugt reitturin til at reka fiskiskap frá nokrum nýggjum havnum á Vesturgrønlandi. Harafrat varð tað gjørt loyvið hjá 25 bátalögum at røga út á ávisum stóðum javnbjóðis grønlendingar við avreiðing til Grønlandshandilin. Hesin samráðing hevur ikki verið royndur áður og er tí ilt at meta um, hvat hann goymir av fyrirminnum, um hann kann verða hildin fram. Men tað er at vóna, at hetta samarbeiði við grønlendingar kann verða lagt so til rett is, at tað veruliga verður at roynast sum ein vinningur, sum eitt gott nýtt óki í okkara sjóvinnu. Hitt almennt hevur tikið eitt ódnartak. Tað er við landsstýrisins veðhaldi og láni landskassans vegna, at hin stóri grønlendski útróðurin kom í lag.

Vit kunnu í stuttum siga, at tað sum so bráðliga og bondsklaga glapp okkum av hondum í Íslandi, og sum kanska stendur fyrri at farast okkum av veiðirettindum eisini í øðrum londum, hava vit í bráðskundi roynt at lagt upp til vinna aftur í Grønlandi. Har eru í ár til útróðurs við bátum frá landi og skipum eitt tal av monnum, ið totast upp móti talinum á teimum sum seinastu árin hava leitað ser vinnu í Íslandi á landi og við skipum. Allir, sum unna okkum fiskimonnum

og landi væl, darra í spenningi fyrri, at hetta stórtakið við bátum og móðurskipum uppi í Grønlandi má fara at roynast okkum væl, so trong ar sum veiðigoturnar tykjust at fara at verða foroyingum aðrastaðni. Tessverri hevur náttúran ikki ríkið við okkum uppi í Grønlandi. Har hevur í ár verið so óvanliga nógvur isur, ið hevur tarnað fiskiskapinum ikki bara hjá trolarum og sluppum, ið eru ikki komnir meiri enn uppi helming av bestu árum áður, men isurin hevur í stórum tarnað bátafiskiskapinum í t. d. Ravnsoynni Stóru. Afrat hesum óhappinum frá náttúrunnar síðu er so tað hent, at okkara bátar og skip hava mist ein part av fiskiskapinum við at biða eftir bensini og olju. Fyri summi bátalög hevur henda biðingin ikki bara kostað mistan fiskiskap, men mikla útréðslu við at hava verið noydd at lata farmaskipið, tey høvdu at flyta seg og viðføri og útgædd upp, eisini liggja og biða. Tilíkt, at teir, ið hava ábygd av oljugoymslunum har uppi, ikki hava tær fyltar við olju og bensini, tá ið menn koma upp at byrja fiskiskap, má verða harðliga átalad. Tilíkt má ikki henda seg aftur. Tað kann beinaveginn taka menn av fótum.

Í Eysturgrønlandi sigst at vera

Tað kann ikki dyljast, at útflytingin av sjómákinum í Íslandi kom at raka foroyingar harðari enn nakra aðra tjóð. Tað liggur beint fyrri at hugsa, at vit foroyingar megu taka upp beinleiðis samráðingar við Íslendingar um at vinna aftur okkara forna veiðirett í Íslandi, fyrri ið hvussu er okkara skip, sum veiða við húki og greiðum, ið Íslendingar og allar tjóðir megu ásanna eru meinaleysar fyrri fiskistovnin.

At landsstýrið tekur upp aftur ynski sitt at koma í hesar samráðingar er eyðvitað.

Nú, ið vit við útflyttum fiskimarki í Íslandi og helst eisini aðrastaðni við verða ríknir burtur av góðum gomlum fiskileiðum, brennur sjálvandi enn meiri á hjá okkum viðvíkjandi okkara egna fiskimarki. Og landsstýrið hevur sjálvandi hetta í huga. Tað er so vunnið, at trýmíla-

nógvur stóru og feitur fiskur. Tað gleðiliga frættist, at foroyingar ikki aftra seg við at gera royndir har við Ein stórra og tvinnar minni sakspektionur eru við at gera seg til at fara upp hagar at fiska. Allir foroyingar fylgja hesum royndum við stórstu athuga og vónum um, at tær fara at eydnast væl. Tær verða so ikki bara at týða nýtt veiðioðki hjá foroyingum. Men við tað her kanska verður talan um at veiða stóran fisk istaðin fyrri tann, sum glapp okkum av hondum við at missa Suðurlandið, kann okkara fiskiskapur við Eysturgrønland koma at verða bjargingin fyrri okkara Spaniuhandil, sum higartil hevur verið tann, ið hevur givið hægstaprisin, men sum í lotuni er í vanda vegna trot uppá stóran fisk. Sum kunnugt krevur Spaniuhandilurin stóran fisk. Og hann verður ringur hjá okkum um at fáa um vit ikki fáa hann í Eysturgrønlandi.

Tað umrødda framtakið í Grønlandi er bara fyríbils. Men ætlanin er at leggja doyðin á at fáa eina varandi nýskipan, ið kann verða at gagni bæði fyrri okkum og grønlendingar. Við tí í hyggju verður farið til samráðingar við grønlendska landsráðið og kommunurnar nú í augustmánaða.

SJÓMARKIÐ

sáttmálin av 1957-67 er broyttur. Vit hava fingið 6 míla markið istaðin fyrri trímílamarkið. Tessverri bar ikki til í hesi atlogu at vinna kravið um at máta sjómarkið út frá beinum linjum millum ytstu oddar og sker. Afrat 6 mílamarkinum hava vit fingið trý fríðað óki millum 6 og 12 míla markið. Henda fríðingin er ávísar tíð av árinum. Hon er longest sunnan Stein. Tað, sum kanska hevur mest at týða í tí nýggja fyríbils-sáttmálanum við Bretar, er, at uppsagnarfrestin er stýtt við 4 árum. Meðan vit vóru bundnir til 1967 av tí gamla sáttmálanum, kunnu nú vit verða leysir av sáttmála við Bretar í 1963. Tað er eisini tað við nýggja sáttmálanum, at um Bretar við alheims samráðingum ella á annan hátt verða at ganga við til góðkenn-ing av rúmari sjómarki hjá øðrum,

ARBEIÐSSKAPANDI VIRKI

Satt er tað, at okkara hjallur er á sjónum. Men júst tí leikar so alíkið á hjá okkum eisini at leggja árur um borð fyrri at fáa bygt upp allan tann idnað, ið skilgott skipaður eigur lívslíkendi hjá okkum. Stevnan eigur at vera, at vit fyrst og fremst framleiða mest møgulegt av

okkara egna nýtslu, og síðani lata tað, ið vit hava at selja útlendingum í fult tilgjørdum skili. Hetta royna oll skilagóð lond at gera.

Í samband við hesum verður hugsað um alla ta rúgvuna, vit innflyta av tilgjørdum vorum, sum vit kundu virka sjálvir, alla ta rúgvuna av eplum, ið vit kundu framleitt sjálvir, alla ta ullina, ið fer árbeitt av landinum heldur enn at vit skuldu havt so væl skipað heimavirki, at eingin ullalagdur fór av landinum óvirkaður.

Vit eiga kol til heimabrúks og til elverk. Og vit vita, at omanfyri og undir kolalindinum hjá okkum finst virðismikil eldfastur leirur.

Tað má vera eitt málið hjá okkum at nútímansgera kolaframleiðsluna og fáa pening fyrri hin virðisfulla eldfasta leirin.

Hetta hevur landsstýrið og ríkisstýrið ásannað, og er tí nútímans kola- og leirnam við teirri heildarætlan ið landsstýrið og ríkisstýrið komu til settis um at fremja til uppbyggingar.

Nokur nútímans turkivirki hava vit. Men tessverri hevur í seinasta árinum verið stórir trupuleikar við at sleppa av við smáan fisk. Hetta

LUTASEÐLAR TIL 18. FØROYSKA HAPPADRATT

eru nú til solu úti um landið. Reglurnar eru sum seinast.

Lutaseðlarnir eru galdandi fyrri allar 3 dráttirnar í hálvárinum.

Seinasti soludagur til 1. drátt verður 8. august 1959.

Vinningarnir í øllum dráttunum eru teir somu, frá 20.000 kr., 15.000 kr. og so niður í 100 kr.

Prísirnir eru fyrri:

1/1 seðil	80 kr.
1/2 seðil	40 kr.
1/4 seðil	20 kr.

Fyri at hava møguleikar at vinna í øllum 3 dráttum, má lutaseðil verða vissaður longu nú til 1. drátt.

HAPPADRATTURIN